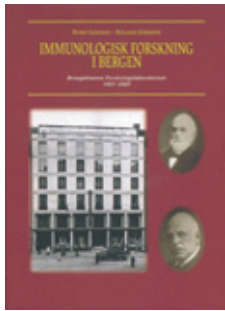

Et aktivt lokalmiljø er det som kreves

Isaksen R, Jonsson R.

Immunologisk forskning i Bergen

Broegelmans Forskningslaboratorium 1957–2007. 182 s, ill. Bergen: Broegelmans legat, 2007. Gratis ISBN 978-82-7128-434-3

Historien om Broegelmans Forskningslaboratorium er meget interessant og viser at lokalmiljøet i Bergen har helt egne trekk. Forfatterne beskriver samarbeid i grenselandet mellom privat og offentlig virksomhet og

dokumenterer bredt hvordan bidrag fra Broegelmans legat har vært av helt avgjørende betydning for utviklingen av immunologi og immunologisk forskning i Bergen.

Johan Henrik Broegelman (1869–1940) var på sin tid en av Bergens mest sentrale forretningsmenn, og han testamenterte alt han eide til Kjøbmand J. P. Broegelman's legat for humanitære formål, som var det økonomiske grunnlaget for utvikling av laboratoriet. Statuttene for legatet ble undertegnet av professor Erik Waaler (1903–97) som rektor ved Universitetet i Bergen, og laboratoriet ble offisielt åpnet 15. mai 1957.

Internasjonalt har utviklingen i immunologi vært dramatisk fra 1957 og til i dag. Faget er nesten ikke til å kjenne igjen, og det har vært stor strid om hvor det skulle plasseres i spesialitetshierarkiet. I dag er det et eget fag. Den gang utviklet det seg ofte lokalt ut fra enkeltpersoners bakgrunn og interesse. I Bergen kom den tidligste utviklingen fra Gades institutt, både fra patologi og mikrobiologi.

Erik Waaler hadde oppdaget revmatoid faktor i 1937, og i 1957 var «Waalers reaksjon» en viktig rutineundersøkelse ved mikrobiologisk avdeling ved Gades institutt, der Olav Tønder (1926–2000) arbeidet. Det var derfor naturlig at Waalers reaksjon ble temaet for Tønders arbeid ved Broegelmans laboratorium, og dette ble den første doktorgraden som utgikk fra laboratoriet i 1962. Jacob B. Natvig (f. 1934) sto for den andre i 1966 basert på inngående studier av forskjellige revmatoidale faktorer som reagerte med genetisk bestemte strukturer på IgG-molekyler. Hele tiden siden har autoimmunitet og bindevevssykdommer stått sentralt i arbeidet, med Roland Jonssons internasjonale samarbeid, bygging av nettverk og omfattende studier av Sjögrens syndrom.

Det er tre hoveddeler. «Historien» beskriver bakgrunnen og de tre lederne

laboratoriet har hatt: Olav Tønder fra starten av og i 23 år, Roald Matre (1936–2006) og Roland Jonsson, som har stått for en markert videreutvikling siden 1991. «Immunologisk forskning i Bergen 1957–2007» beskriver interaksjon og samarbeid med Universitetet i Bergen og Haukeland Universitetssykehus og utviklingen av det immunologiske arbeidet. Vi ser her hvordan og hvorfor immunologien er av betydning i mange forskjellige sammenhenger og at samvirket med klinikerne har påvirket faglig utvikling i viktige deler av bergensmiljøet. Tredje del, «Broegelmans forskningslaboratorium – nå og fremover» beskriver instituttets langtidsplanlegging, ønsker og muligheter for videre utvikling.

Boken er skrevet ved 50-årsjubileet for Broegelmans Forskningslaboratorium og er klart av generell interesse. Betydningen av jubileer blir mye diskutert i dag. Det vesentlige her er ikke et tilbakeblikk, men beskrivelse av profilen for en faglig utvikling der immunologien fortsatt står for en spennende og viktig interaksjon mellom laboratoriearbeid og utvikling i klinisk medisin.

Boken kan fås ved henvendelse Broegelmans Forskningslaboratorium, Gades institutt, Universitetet i Bergen.

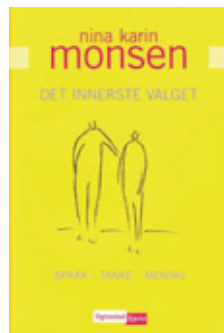
Morten Harboe
Immunologisk institutt
Rikshospitalet

Kan vi velge?

Monsen NK

Det innerste valget

Språk – tanke – mening. 368 s. Bergen: Vigmostad og Bjørke, 2007. Pris NOK 349 ISBN 978-82-419-0485-1

Ifølge forfatteren har vi et valg om vi vil la oss styre av bevisste og reflekterte tanker eller av tankefeil basert på manglende egenrefleksjon, massens ideologi og ekstrem individualisme.

Nina Karin Monsen er en respektert filosof

og forfatter med flere bøker omkring temaer som «det elskende menneske» og «det kjempende menneske» samt er kjent for sin deltakelse i samfunnsdebatten over et vidt interessefelt.

Med undertittelen *Språk – tanke – mening* viser hun at disse tre elementene hører uløselig sammen, det være seg gjennom logiske tankemønstre, formuleringer og meningsdanning eller gjennom

tankefeil, uklare formuleringer og meningsforskyvninger.

Boken er full av filosofiske betraktninger om oss moderne mennesker og vårt kulturelle ståsted: «Selvkunnskap er veien til livskvalitet og sikker kunnskap», «Det er noe galt med norsk kultur når anti-intellektuell, kritisk tenkning og analyser er sjelden vare» og liknende. Med slike utsagn fremstår hun som samfunnsrefser og kritiker, men samtidig fremhever hun det positive ved at det personlige hos hvert individ får tilstrekkelig plass og anerkjennelse. Videre betoner hun dialogen som grunnlag for menneskelige relasjoner i større grad enn samtalen, fordi dialogen krever mer innlevelse i den andre og kan være mer konfliktfylt enn samtalen. Dialogen krever at enhver er mer du-orientert enn jeg-orientert, og det personlige rom må skapes for at den gode dialog kan oppstå.

Et gjennomgående tema er at mennesket trenger logisk tenkning som grunnlag for et godt og meningsfullt liv, og all virksomhet trenger slik tenkning som grunnlag for sin eksistens. I bokens 3. kapittel hevder hun at tankefeil er en form for kaotisk bevissthet og springer ut fra feilvurderinger som igjen er et uttrykk for manglende overensstemmelse mellom virkelighet og tenkning/språkbruk. Den største av alle tankefeil er selvmotsigelsen. En typisk tankefeil oppstår når vi er mer opptatt av å fremheve oss selv: «Jeg er best, min storhet er medfødt, jeg behøver ikke å anstrenge meg, men kan gå til dekket bord på alle livets områder.» Denne selvpoptattheten fører til det hun kaller «metablinndhet» dvs. manglende evne til å se seg selv utenfra/ovenfra, noe som hindrer evnen til å lære seg selv å kjenne og å bli kvitt sine fordommer.

Leseren får interessante betraktninger omkring det som er nevnt innledningsvis; massenes ideologi og den ekstreme individualismens trangsinn. Vi er alle medlemmer av ulike typer masser: familie, arbeidsgrupper, foreninger, land og kulturer. Det avgjørende er at massenes ideologi og krav om konformitet ikke kveler det personlige og selvreflekterende. Motsatsen til massen, i form av den ekstreme individualist, mener hun er låst inne i sin egen narsissisme og derfor kan bli like skadelig for fellesskapet som massenes dominans.

Boken er ikke lettlest og vil ikke nå høyt på bestselgerlistene. Til det er stoffet noe tungt og vanskelig fordøyelig. Noen få «klyniske» eksempler gis for å belyse teorien, men disse kunne med fordel ha vært flere. Forfatteren skal ha honnør for sin dristighet ved å gi seg i kast med så grunnleggende eksistensielle problemstillinger. Gjennom dristighet, dog uten overforenkling, vil hun som filosof kunne nå frem med sitt budskap. Dette budskapet kan vi i helsevesenet så absolutt lære noe av. Metablinndhet kan bli kostbart i et så komplekst og sårbart system som helsevesenet dersom enkeltin-

divider lar sin narsissisme styre organisering av virksomheter, beslutningsprosesser og fordeling av ressurser. Disse blir da basert på tankefeil fremfor logisk, analyserende refleksjon. Fagpersoner og ikke minst ledere vil utvilsomt ha nytte av å tilegne seg kunnskaper som kan stimulere til egenrefleksjon, og i så måte kan boken anbefales som en del av bakgrunns litteraturen i vår virksomhet.

Tore Gude
Modum Bad
Vikersund

Pårørende – støtte eller offer?

Skagestad T.

Hva med meg, da?

Når partneren blir syk. 126 s. Oslo: Noras Ark, 2008. Pris NOK 229

ISBN 978-82-7979-056-3

Boken består av ti intervjuer med pårørende til pasienter med alvorlige og uheldelige sykdommer. Hvert intervju avsluttes med faglige refleksjoner av førsteamanuensis Ellen Karine Grov og familierapeut Egil Øritsland. Forfatteren er journalist og tidligere skuespiller.

Pasientene er fem kvinner og fem menn i alderen 30–70 år. Sykdommene er tunge: slag, kreft, amyotrofisk lateralsklerose, Alzheimers sykdom, kronisk utmattelsesyndrom, multippel sklerose, posttraumatisk stresslidelse og manisk-depressiv sinnslidelse. De pårørende beskriver sine tanker, følelser, håp, kjærlighet, fortvilelse, raseri. For noen løses problemene med at pasienten dør, noen ganger ender det med skilsmisse eller sykehjem, og noen holder ut «til døden skiller dem ad». Noen pasienter blir snille og hensynfulle, og noen blir krevende, masete, mistenksomme og rett og slett onde. Noen pårørende går med glede og trofasthet inn i omsorgsrollen, noen føler seg misbrukt («søppelbøtte for pasientens raseri og ondskap»), noen blir utslitte og må avslutte ved skilsmisse eller sykehjem, og noen flykter inn i nye forhold.

Forfatteren skriver godt, og fagfolkene gir viktige refleksjoner og perspektiver. Jeg savner referanser til disse refleksjonene, og jeg savner også et avsluttende kapittel som sammenfatter og drøfter hele dette store feltet.

Jeg er ikke i tvil om at det er et stort behov for denne boken. Det er ofte en

ensom rolle å være pårørende til en kronisk syk pasient. Denne boken kan være til hjelp og trøst, fordi man ser at man ikke er alene om motstridende følelser – alt fra uslitelig kjærlighet til raseri og total oppgitthet. Den er også nyttig for alt helsepersonell, for to kritiske synspunkter går igjen: Det ene er oppgitthet over sommel og rot i håndteringen av kronisk syke, det andre er at pårørende ikke føler seg sett, hørt og møtt. De er ofte ensomme i sin fortvilelse, og helsepersonellet både kan og bør gi dem råd, hjelp og trøst. Derfor håper jeg at mange vil lese denne boken.

Peter F. Hjort
Blommenholm

En ny politikk

Kristeva J.

Brev til presidenten

Om mennesker med funksjonshemming. 106 s. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag, 2008.

Pris NOK 218

ISBN 978-82-02-24928-1

Denne boken er resultatet av et samarbeid mellom forfatteren og organisasjoner for funksjonshemmede i Frankrike. Den er skrevet i brevform og henvender seg direkte til president Jacques Chirac.

Julia Kristeva er en kontroversiell og innflytelsesrik tverrfaglig filosof som fikk Holbergprisen i 2004. Introduksjonen («Livet bøyes i flertall») er skrevet av Eivind Engbretsen, Berit H. Johnsen og Ingerid Markussen, som gir en god innføring i norske forhold.

Den norske oversettelsen (2008) kommer i en tidsperiode da den ferske FN-konvensjonen *The protection and promotion of the rights and dignity of persons with disabilities*, signert FNs generalforsamling 3. mars 2007, er under oversettelse og ratifisering til norsk (1). Jeg ser boken som et politisk innspill til de pågående debatter og politiske endringsprosesser i Norge som omhandler brukervedvirkning og medborgerskap, inkludert arbeidsliv (NAV-reformen) og debatten om risikohåndtering i svangerskap og abortdiskusjonen.

Kristeva tar et oppgjør med de grunnleggende diskriminerende holdningene, og det handler om å erkjenne vår grunnleggende avhengighet av omverdenen. Ifølge Kristeva ligger vårt kontaktbehov i bunnen av vårt språk og vår væremåte

som et demokratisk premiss. Ved å anerkjenne annerledesheten i oss selv, anerkjennes vår likhet med mennesker med funksjonshemninger – ikke ut fra deres vansker og hemninger, men som mennesker. Mennesket er grunnleggende dialogisk (jf. Bakhtins dialogismebegrep), og for Kristeva er språket alltid gjenstand for dialog og forhandling. I det demokratiske samfunn er vi forpliktet til å anerkjenne den funksjonshemmede borgeren for så å gi personen de rettigheter personen har krav på. Dette er til forskjell fra en synsmåte der mennesker med funksjonsnedsettelse betraktes som mennesker med mangler som må bøtes på og repareres.

Kristeva tar fatt i funksjonshemmedes særegne kompetanser, forståelse av omverdenen og språk. Som illustrasjon blir Diderots tekst fra 1749 om de blinde fremhevet. Han la vekt på en annen grunninnstilling i møte med blinde personer som ble reflektert gjennom deres situasjon, hvordan de oppfatter seg selv, sin omverden og eksistens. Diderot la vekt på at de blinde sanser omverdenen mer begrunnet, fordi de ikke forstyrres av synets villfarelser og fristelser. I forlengelse av Diderot etterspør Kristeva et mangfold av representasjoner av ulike erfaringer i dagens offentlighet. Vi blir lett fanget i en problemfokuseret tenkning og skrivemåte. Vi tvinges til å gjøre noe med den andres væremåte, slik at den blir mer forståelig og gjenkjennbar, heller enn å ivareta mangfoldet i mennesket.

Kristeva etterspør verdiene frihet, likhet og brorskap for å bedre muligheten for deltakelse i samfunnet. Den nye politikken karakteriseres med begrepene nærhet, anerkjennelse, demokrati, medborgerskap, solidaritet og rettigheter. Hvis mennesker med funksjonshemninger plasseres i sentrum – i kraft av rettighetstenkningen – kan man se hva som skjer: Dialog og forhandling vil redusere de etablerte kategoriene. De etablerte kategoriene normal/unormal, de funksjonsfriske/de funksjonshemmede blir opprettholdt som en bekreftelse på hva vi «normale» ikke er. I møtet med det ukjente – funksjonshemmingen – konfronteres vi med vår egen sårbarhet, våre egne mangler og angsten for døden. Vi mangler begrepsverktøy, og slik opprettholdes diskrimineringen. Slik handler dette om oss alle.

Mest interessant er Kristevas evne til å kombinere ulike nivåer og hennes sterke politiske standpunkt med konkrete anbefalinger. Hun presenterer en kritikk av en bakvendt holdning som nærmest lovpriser hvordan personer med funksjonshemninger forsvinner i samfunnet for nettopp å gi dem «større samfunnsansvar». Ideologien fornekter behov for spesialbehandling på grunn av de økonomiske kostnadene. Kristeva er tydelig på nødvendigheten av spesialprogrammer, tilrettelegging av bosted, skole og arbeidsplasser slik at